

Regeringens proposition

2005/06:119

Förlängning av försöksverksamheten med snabbare
handläggning av brottmål

Prop.
2005/06:119

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 9 mars 2006

Göran Persson

Thomas Bodström
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Den 1 juli 2004 inleddes vid Stockholms tingsrätt en tvåårig försöksverksamhet med ett särskilt snabbförfarande i brottmål. Syftet med försöksverksamheten är att åstadkomma en snabbare handläggning i domstol av de flesta enklare brottmålen. Som ett led i snabbförfarandet har tingsrätt och åklagare genom en särskild lag, lagen (2004:505) om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål, getts möjlighet att delge stämningar och andra handlingar i brottmål genom förenklad delgivning enligt 3 a § delgivningslagen (1970:428). Lagen är tidsbegränsad och gäller till och med den 30 juni 2006. I propositionen föreslås att lagen skall fortsätta att gälla till och med den 30 juni 2008.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2004:505) om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål.....	4
3	Ärendet och dess beredning.....	5
4	Bakgrund	5
5	En förlängning av försöksverksamheten med snabbare handläggning av brottmål.....	7
6	Ekonomiska konsekvenser	9
Bilaga	Förteckning över remissinstanserna	10
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 mars 2006	11

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2005/06:119

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2004:505) om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål.

2 Förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2004:505) om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål

Härigenom föreskrivs att lagen (2004:505) om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål, som gäller till och med den 30 juni 2006, skall fortsätta att gälla till och med den 30 juni 2008.

3 Ärendet och dess beredning

Enligt lagen (2004:505) om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål får den tilltalade under vissa förutsättningar delges stämningar och andra handlingar i brottmål genom förenklad delgivning. Lagen är tidsbegränsad och gäller till och med den 30 juni 2006. Inom Justitiedepartementet har promemorian Förlängning av försöksverksamheten med snabbare handläggning av brottmål utarbetats (dnr Ju2005/10112/Å). Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilagan*. Remissvaren finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju2005/10112/Å).

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen och vänsterpartiet.

Lagrådet

Lagstiftningsärendet faller inom Lagrådets granskningsområde. Med hänsyn till att förslaget i propositionen uteslutande avser förlängning av giltighetstiden av lagen anser regeringen att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

4 Bakgrund

Försöksverksamheten

Sedan flera år pågår en omfattande reformering av rättsväsendet bl.a. i syfte att förkorta genomströmningstiderna i brottmål. Reformarbetet inriktas bl.a. på att utveckla polisens brottsutredningsåtgärder och att förstärka polisens kompetens att leda förundersökningar. Vidare utvecklas samarbetet mellan polisen och åklagarna. Det är angeläget att detta arbete även fortsättningsvis bedrivs med stor kraft. En ordning med snabbförfarande för handläggning av mängdbrotten är ett annat sätt att minska de totala genomströmningstiderna. Med mängdbrott avses exempelvis stöld, misshandel, skadegörelse och trafikbrott av enklare karaktär. Mängdbrott utgör merparten av det totala antalet anmälda brott.

Det var mot denna bakgrund som riksdagen våren 2004 antog ett förslag till en lag om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål (prop. 2003/04:89, bet. 2003/04:JuU26, rskr. 2003/04:234). Enligt 1 § lagen (2004:505) om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål får avvikelser från vad som annars gäller för handläggning av brottmål göras på försök vid de tingsrätter som regeringen bestämmer. Den tilltalade får enligt 2 § delges stämningsansökan och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning enligt 3 a § delgivningslagen (1970:428), om han eller hon

vid en polismyndighet eller åklagarmyndighet har delgetts upplysning om att sådan delgivning kan komma att användas i brottmålet. För att delgivning skall anses ha skett får vid tidpunkten för delgivningen av stämningsansöknings dock inte längre tid än fem veckor ha förflutit från det att anmälan om brottet upprättades. Lagen, som trädde i kraft den 1 juli 2004, är tidsbegränsad och gäller i två år, dvs. till och med den 30 juni 2006.

Regeringen har i 1 § förordningen (2004:506) om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål föreskrivit att försöksverksamhet enligt den nämnda lagen får bedrivas vid Stockholms tingsrätt. I förordningen föreskrivs vidare att sådant samråd som föreskrivs i 1 § andra stycket tredje meningen förordningen (1992:289) om särskild personutredning i brottmål, m.m. inte behöver ske i försöksverksamheten (2 §). Det innebär att åklagare eller rätten inte behöver samråda med den lokala kriminalvårdsmyndigheten i de fall när kriminalvårdsmyndigheten skall lämna yttrande enligt 1 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. inom kortare tid än en månad. Det föreskrivs också att, med avvikelse från vad som gäller beträffande s.k. slutdelgivning enligt 12 a § andra stycket andra meningen förundersökningskungörelsen (1947:948), en underrättelse till den misstänkte skall delges, endast om det för brottet är föreskrivet svårare straff än fängelse i två år (4 §). Enligt den nämnda paragrafen i förundersökningskungörelsen gäller annars att en sådan underrättelse skall delges när det för brottet är föreskrivet svårare straff än fängelse sex månader.

Den 1 juli 2004 inleddes vid Stockholms tingsrätt en tvåårig försöksverksamhet med ett särskilt snabbförfarande för brottmål. Försöksverksamheten grundar sig på de nu angivna bestämmelserna.

Delrapport om försöksverksamheten

Regeringen uppdrog i juni 2004 åt Brottsförebyggande rådet (Brå) att utvärdera försöksverksamheten med snabbare handläggning av brottmål (dnr Ju2004/5459/Å). Uppdraget skall slutredovisas senast den 1 oktober 2006. Brå presenterade i maj 2005 delrapporten Snabbspåret – En utvärdering av försöksverksamheten med snabbare handläggning av brottmål. För att få en bild av flödet av brottsanmälningar som har handlagts i försöksverksamheten – från brottsanmälan till dom – har Brå registrerat vissa brottsanmälningar som kom in från polisen till City Åklagarkammare vid Åklagarmyndigheten i Stockholm under en treveckorsperiod under hösten 2004. De anmälningar som registrerades var de som innehöll sådana mängdbrott som Brå bedömde kunde handläggas inom ramen för försöksverksamheten. Brå:s registrering omfattade totalt 262 brottsanmälningar som innehöll sammanlagt 354 brott. Av de registrerade brotten var snatteri och stöld oftast förekommande (36 %). Därefter var det vanligast med anmälningar om olovlig körning, våld och hot mot tjänsteman, våldsamt motstånd och rattfylleri (32 %). De övriga brott som registrerades var bl.a. olaga hot, ofredande, vapenbrott, häleri, trafikförseelser och brott mot alkohollagen. Av de registrerade anmälningarna bedömde polisen att 76 (27 %) kunde handläggas i försöksverksamheten. Vid en motsvarande datainsamling

som Brå gjorde under 17 dagar i februari 2005 framkom att antalet anmälningar i försöksverksamheten hade ökat med 53 procent jämfört med den tidigare insamlingsperioden. Enligt Brå är det fråga om en uppåtgående trend.

För att bilda sig en uppfattning om i vilken utsträckning ärenden har handlagts snabbare i försöksverksamheten än i annan brottsutredningsverksamhet, har Brå samlat in jämförbara ärenden från Söderorts polismästardistrikt i Stockholm. I rapporten konstateras att polisens utredningstider var något kortare i försöksverksamheten (6 dagar) än i jämförelseärendena (7 dagar), medan åklagarnas handläggningstider var väsentligt kortare (1 dag) i försöksverksamheten än i jämförelseärendena (7 dagar). Den största skillnaden i handläggningstid låg dock på domstolsnivå. Där skilde det enligt rapporten närmare fyra veckor mellan ärenden från City och Söderorts polismästardistrikt. Enligt Brå talar jämförelsen mellan handläggningstiderna för att försöksverksamhetens möjligheter att tillämpa förenklad delgivning har betydelse för att en rättegång i enklare mängdbrott snabbt skall komma till stånd.

Enligt Brå visar emellertid den genomförda uppföljningen att det hittills är förhållandevis få ärenden som har handlagts i försöksverksamheten. En förklaring till det kan enligt Brå vara att en viss del av brotten inte har varit enkla att utreda och således inte kunnat handläggas i försöksverksamheten. Andra förklaringar kan enligt Brå vara att polisen inte hunnit med att slutföra ärendena inom den ovan angivna fristen på fem veckor. Anledningen till det kan ha varit att rättsintyg i misshandelsärenden eller ett analysbesked i narkotikaärenden inte har kunnat utfärdas tillräckligt snabbt eller att det finns brister i polisens organisation och arbetsmetoder. En ytterligare förklaring kan vara att många gärningsmän inte bara begick mängdbrott utan även andra brott, som enligt gällande lagreglering skall handläggas gemensamt med mängdbrotten, när detta är möjligt. Det sistnämnda förhållandet kan också ha medfört att tidsfristen inte har kunnat hållas.

5 En förlängning av försöksverksamheten med snabbare handläggning av brottmål

Regeringens förslag: Giltighetstiden för lagen (2004:505) om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål skall förlängas till och med den 30 juni 2008.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens. **Remissinstanserna:** Samtliga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller inte haft några invändningar mot det. *Brottsofferjourernas riksförbund* har dock ansett att en ännu effektivare åtgärd än att förlänga försöksverksamheten vore att inrätta en jourdomstol för Stockholms län. *Åklagarmyndigheten* har ansett att försöksverksamhetens utformning bör förändras på så vis att tiden för förenklad delgivning av stämningsansökan utökas från gällande fem veckor till sex eller helst sju veckor.

Det är från kriminalpolitiska utgångspunkter av stor vikt att de totala genomströmningstiderna för lagföring av mängdbrott kan förkortas. En snabbare lagföring av sådana brott förbättrar förutsättningarna för materiellt riktiga avgöranden, ökar rättsväsendets trovärdighet, är humanare för misstänkta och brottsoffer och blir mer kostnadseffektiv.

Mot denna bakgrund har polisen och åklagarna vidtagit flera åtgärder för att effektivisera bekämpningen av mängdbrott. Polisen har som ett led i det arbetet nyligen beslutat om en nationell satsning mot mängdbrott. Inom Åklagarmyndigheten finns det sedan år 2003 specialiståklagare för bekämpning av mängdbrott. Dessutom har Åklagarmyndigheten i sin verksamhetsplan för år 2006 gett åklagarkamrarna i uppdrag att vidta åtgärder för att förbättra kvaliteten på mängdbrottsutredningarna, öka lagföringen och åstadkomma en effektiv brottmålsprocess. De berörda myndigheternas utvecklingsarbete för att ytterligare effektivisera mängdbrottsbekämpningen bör enligt regeringens bedömning leda till kortare genomströmningstider för lagföring av mängdbrott. Det arbetet bör också resultera i att betydligt fler mål kan handläggas inom ramen för en förlängd försöksverksamhet. Av Brå:s delrapport framgår att genomströmningstiderna för brottmål inom försöksverksamheten har minskat (se vidare avsnitt 4). Rapportens slutsatser talar också för att det finns ett inte obetydligt utrymme för de berörda myndigheterna att utveckla sina verksamheter ytterligare för att åstadkomma mera märkbart positiva resultat i förundersökningsverksamheten.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det är av stor vikt att de berörda myndigheterna inom ramen för en förlängd försöksverksamhet ges möjlighet att med kraft kunna vidareutveckla och ytterligare effektivisera såväl arbetsformer som arbetsmetoder för mängdbrottsbekämpningen. Lagens giltighetstid bör lämpligen förlängas med två år. Då kommer det enligt regeringens bedömning att finnas ett tillräckligt underlag för ställningstagande om snabbförfarandet bör permanentas eller inte. Regeringen avser att ge Brå i uppdrag att fortsätta att följa och utvärdera försöksverksamheten.

Brottsofferjourernas riksförbund har framfört att en ännu effektivare åtgärd än att förlänga försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål vore att inrätta en jourdomstol för Stockholms län. Regeringen kan här konstatera att det inom ramen för detta lagstiftningsärende inte finns något underlag för att överväga en sådan ordning.

Bör tidsfristen för förenklad delgivning av stämningsansökan utökas?

Enligt Brå:s delrapport kan en av förklaringarna till varför så förhållandevis få ärenden har handlagts inom försöksverksamheten vara att polisen inte har hunnit med att slutföra ärendena inom den ovan nämnda femveckorsfristen för förenklad delgivning av stämningsansökan. Enligt rapporten finns det starka skäl för att utöka tidsfristen så att den totala tiden inom vilken förenklad delgivning av stämningsansökan får ske utökas till sju eller åtta veckor. *Åklagarmyndigheten* har ansett att tidsfristen bör utökas till sex eller helst sju veckor. Enligt *Åklagarmyndigheten* skulle en sådan förlängning av tidsfristen innebära

att polisen ges möjlighet att hinna slutföra dels utredningar som kräver rättsintyg och analysresultat, dels utredningar där skadeståndsanspråk skall utredas eller kompletterande förhör hållas.

Enligt regeringens uppfattning skulle en förlängning av tidsfristen leda till att syftet med ett snabbförfarande för brottmål till stora delar riskerar att gå förlorat. Syftet med försöksverksamheten är att de berörda myndigheterna skall ges incitament att vidareutveckla och effektivisera sina arbetsformer och arbetsmetoder för att åstadkomma en snabbare lagföring av mängdbrott. Som regeringen påpekade i samband med införandet av försöksverksamheten bör de brottsutredande myndigheterna kunna få rättsintyg i misshandelsärenden och analysbesked i fråga om narkotika utfärdade inom kortare tid än vad som gäller normalt. Vidare anförde regeringen att de berörda myndigheterna själva bör utforma en ordning som möjliggör snabbare handläggningstider i angivna hänseenden (prop. 2003/04:89, s. 14).

Enligt regeringen är det inte heller från rättssäkerhetssynpunkt lämpligt att förenklad delgivning kan användas under en lång period när det gäller delgivning av en stämningsansökan i brottmål. Regeringen bedömer därför, på föreliggande material, att den nuvarande tidsfristen är väl avvägd.

6 Ekonomiska konsekvenser

De kostnadsökningar som förslaget medför torde endast bli marginella och bör därför kunna finansieras inom befintliga anslag för rättsväsendet. De arbetsmetoder som möjliggörs genom försöksverksamheten bedöms leda till kortare genomströmningstider och på sikt ett effektivare resursutnyttjande.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2005/06:119
Bilaga

Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Huddinge tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Kriminalvårdsstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Rättmedicinalverket, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Sveriges Advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Nämndemännens riksförbund, Polisförbundet och Brottsofferjourernas riksförbund.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 mars 2006

Närvarande: Statsministern Persson, statsråden Ringholm, Freivalds, Sahlin, Östros, Messing, Y. Johansson, Bodström, Karlsson, Nykvist, Andnor, Nuder, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin, Österberg, Orback, Baylan

Föredragande: statsrådet Bodström

Regeringen beslutar proposition 2005/06:119 Förlängning av försöksverksamheten med snabbare handläggning av brottmål